

GÖÇÜN SİYASAL ETKİSİ: SURIYELİ GÖÇMENLERİN TÜRKİYE SİYASETİNE ETKİSİ

Gökhan TUNCEL¹

Süleyman EKİCİ²

Özet

Göç, insan(lar)ın yaşadığı yerden çeşitli nedenlere bağlı olarak ayrılarak başka bir yere yerleşmesidir. Göçle birlikte göçenler ve göçmenlerin yeni yaşama alanında yaşayanlar açısından yeni durumlar ortaya çıkmaktadır. Siyasal alan veya siyasal olan da, çeşitli parametrelere bağlı olarak, göç hadisesinden etkilenmektedir. 2011 yılında ortaya çıkan ve Arap Baharı olarak adlandırılan süreç Suriye’de iç savaşa evrilmiştir. Suriye’deki iç savaş ise, kısa süre içerisinde Suriye’den Türkiye’ye büyük bir göç dalgasının yaşanmasına neden olmuştur. Kısa sürede büyük bir göç hareketinin yaşanması Türkiye’de ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanda yeni durumların oluşumuna zemin hazırlamıştır. Yaşanan bu göç hadisesinin Türkiye’nin dış ve iç siyasetinde önemli etkisi olmuş ve de olmaktadır. Bu çalışmada, Suriye göçünün (Suriyeli göçmenlerin) Türkiye’nin iç siyasetine yönelik kısa, orta ve uzun vadeli etkileri farklı yönleriyle ele alınacaktır. Yaşanan bu göç hadisesi ile Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin ülke siyasetinde düşünsel, yasal, yapısal ve fonksiyonel yönelimlerdeki değişime etkisinin belirleneceği bu çalışma, göç ile siyaset arasındaki ilişkinin farklı bir örnek üzerinden yeniden kurulmasına da zemin hazırlayacaktır. Suriyeli göçmenlerin temsili demokrasinin asli unsurlarından seçimler ve seçmenler üzerindeki etkisine odaklanılan bu çalışmayla klasik göç araştırmalarına farklı bir bakış açısı kazandırma amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, siyaset, seçim, seçmen, milliyetçilik.

1 Doç. Dr., İnönü Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

2 Dr. Öğrt. Üy., İnönü Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

Giriş

İnsanların doğduğu veya yaşadığı mekândan çeşitli nedenlerden dolayı ayrılmasını ifade eden göç çok yönlü ve çok katmanlı bir süreçtir. Göçün insan, insanların kurduğu yapı ve ilişkiler ile mekânlar üzerinde etkisi bulunmaktadır. Siyasal olan göçe neden olabileceği gibi, siyasal olan ile siyasal alanın ortaya çıkış nedeni de göç olabilmektedir. Bu kapsamda bir toplumdaki siyasal düşünce, yapı, süreç ve işleyiş o toplumda yaşanacak herhangi bir göçten az ya da çok etkilenmektedir. Göçün nedeni veya türleri siyasal alan üzerindeki etki düzeyi üzerinde belirleyici olmaktadır. Siyasal nedenli zorunlu, kısa sürede ortaya çıkan kitlesel göçler hem terkedilen hem de yerleşilen mekândaki siyasal alanda büyük çaplı değişim ve dönüşümler yaşanmasına neden olabilmektedir.

Anadolu doğu batı ile güney kuzey yönlerinde geçiş güzergâhı konumuna sahip bir coğrafyadır. Geçiş güzergâhı olması, Anadolu'da sıklıkla göç hareketliliği yaşanmasına neden olmuştur. Tarihin hemen her döneminde çeşitli nedenlerden kaynaklanan göçler, Anadolu'da hızlı ve köklü siyasal değişimler yaşanmasına aracılık etmiştir. Selçuklular ile Osmanlı'da uygulanan iskân siyaseti, Cumhuriyet döneminde yaşanan nüfus mübadelesi ve sonrasında ortaya çıkan iç ve dış göç hadiseleri ülke siyasetini doğrudan veya dolaylı yollardan etkilemiştir.

2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaşın neden olduğu kitlesel göç bölge ülkelerin birçok yönden etkilemiştir. Çok sayıda Suriyelinin göç ettiği Türkiye, bu göçten kaynaklanan pek çok yeni durum ve sorunla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye'nin siyasal dinamiklerine yönelik doğrudan ve dolaylı etkisi olan bu göç sürecinin ortaya çıkarttığı imkân ve sorunlar bulunmaktadır. Bu çalışmada Suriye göçünün Türkiye'nin iç ve dış siyasetine etkisi farklı yönleriyle ele alınmaktadır. Seçmen davranışları başta olmak üzere, siyasi partilerin politikaları ile Türkiye'nin dış politikası gibi birçok alanı etkileyen Suriye göçü ekonomik, sosyal ve kültürel alandaki pek çok durumun (sorunun) siyasal alana taşınmasına aracılık etmiştir. Bu durumun farklı yönleriyle araştırılması, siyasal alan başta olmak üzere ekonomik, sosyal ve kültürel alana da katkı sunacaktır.

1. Göç Kavramı ve Göç Türleri

Mekânsal değişime karşılık gelen göç, farklı nedenlerden dolayı ortaya çıkabilmektedir. Göç, insanın mekân değiştirmesi yanında hayata ve mekâna dair birçok hususun değişim ve dönüşüm geçirmesine neden olan bir süreçtir. Yaşadığı mekândan ayrılan, yeni yerleştiği mekânda yaşayanlar ile ayrıldığı mekânda kalanları etkileyen göçün, ayrılan mekân ile yerleşilen mekân üzerinde de etkisi olmaktadır. Nedenleri ile yaşanan süreçler göçün etki düzeyi üzerinde belirleyici olabilmektedir.

İnsanın mekânla kurduğu bağı ve bu bağ üzerinden kurulan ilişkileri zedeleyen göçten insan ve toplum hayatına dair hemen her şey etkilenmektedir. Sosyal olanı, ekonomik olana, ekonomik olanı siyasal olana aktarımında aracılık eden göç, toplumda var olan sosyal, siyasal ve ekonomik ayrışmayı yaygınlaştırmakta, derinleştirmekte ve keskinleştirmektedir. Göç, bireyin psikolojik durumu başta olmak üzere insanın toplumsallaşma ve siyasallaşma sürecini büyük ölçüde etkilemektedir.

Doğal, ekonomik, siyasal ve sosyal nedenlerden kaynaklanan iradi göçle aynı nedenlere dayanan zorunlu göçün işleyiş süreci ile insan, çevre ve toplum üzerindeki etkisi farklılık göstermektedir. İçinde bulunduğu mekândaki yaşama maliyetini (Tuncel, 2016: 129) karşılayamayacağından endişe eden veya yaşama maliyetini karşılama imkânı olsa dahi bu maliyetin yüksek olduğunu düşünen kişi veya grubun başka bir mekâna taşınmasının daha uygun olacağı kararını kendisi vermesi durumunda iradi bir göç süreci ortaya çıkmaktadır. İnsan(lar)ın daha iyi koşullarda yaşayabilmek veya daha iyi eğitim alabilmek amacıyla başka bir yere taşınması bu tür göçlere örnek olabilir. Bu tür göçler genel olarak göçmenler ve yeni yerleşilen yer ile bu yerdeki yerleşik nüfus açısından bazı sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlasa da taşınılan mekân ile bu mekânda birlikte yaşayacak insanlar için birçok olumlu etkisi de olmaktadır. Siyasi nedenli zorunlu göçte tabi tutulan insan(lar) ise, iradi göçten daha fazla etkilenmekte ve çevresini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca bu olumsuzluk durumunun etkisi uzun sürmekte ve farklı alanlara da sirayet etmektedir. Özellikle gelişmiş Batı ülkelerinde kurulan diaspora ve lobiler, siyasi nedenli zorunlu

göçe tabi tutulanlar tarafından kurulmuş ve bu ülkelerin iç ve dış politikasında etkili bir aktör haline gelmiştir.

Kısa zamanda ve kitlesel bir şekilde ortaya çıkan göç, terkedilen mekân ile yeni yerleşilen mekânda içinden çıkılamayacak derecede büyük ve karmaşık sorunlara neden olmaktadır. Göç sürecinde ve sonrasında ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanda altyapı ve üst yapı ile ilgili ve bağlantılı pek çok sorun ortaya çıkmaktadır.

2. Göçün Siyasal Etkisi

Siyaset, toplum hayatındaki iktidar ilişkileri üzerinden kurulan ve yürütülen alanı tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Siyasetin anahtar kavramı olan ve başkasına veya başkalarına istemedikleri halde bir şeyi yaptırabilme gücünü vurgulayan iktidarın mekânla yakın ilişkisi bulunmaktadır. İktidar sahipleri iktidarlarını yaşadıkları mekânın durumu ve kendilerine sunduğu imkân üzerinden kazanır ve sürdürür. Mekânın insana yüklediği külfetin önemli bir imkâna dönüşme durumunu asabiyet duygusu üzerinden açıklayan İbn-i Haldun, mekân ile iktidar ilişkisi konusunda çığır açmıştır.

Göç, hayatta kalabilmek için güçlü bir dayanışma duygusuna sahip insanlar ile risk düzeyi yüksek insanların yeni mekâna taşınmasıdır. Yeni mekânda göçmenler hayatta kalabilmek ve iktidar alanı edinebilmek için yeni mekâna dair hemen her şeyi iktidar kazanım aracı olarak görmektedir. Bu tür bir yaklaşım da siyasal alanın mekânsal açıdan genişlemesine ve işlevsel açıdan ise zenginleşmesine, dolayısıyla da insan ve toplum hayatına dair hemen her şeyin siyasallaşmasına neden olmaktadır. Ekonomik kazancın siyaset aracılığıyla sağlanmasını ve artışını ifade eden rant, mekanın iktidar mücadelesi aracına dönüşmesini sağlarken, bu mücadelenin yaygınlaşmasına, keskinleşmesine ve derinleşmesine göçün büyük bir etkisi vardır.

Siyasal alanda yaşanan köklü ve hızlı değişim ve dönüşümlerin yaşanmasına göç aracılık etmektedir. Siyasetin yönelimi ve önceliklerinin belirlenmesi ile yaşanan iktidar değişimlerinde göçün yadsınamaz

bir etkisi bulunmaktadır. Göçün siyaset üzerindeki etki düzeyi ve zamanı daha çok, yaşanan göçün mahiyetiyle ilişkilidir. Kısa süreli ve kitlesel göçler siyaseti daha kısa bir süre içerisinde ve doğrudan etkilerken, uzun süreli ve tedrici göçler ise orta ve uzun vadede ekonomik ve sosyal alan üzerinden dolaylı olarak etkilemektedir. İktidarın göçü karşılayabilme düzeyi, göçün siyasal etkisi üzerinde azaltıcı veya artırıcı etki yapmaktadır.

Göç, toplumsal ve siyasal ayrışma kaynakları içerisinde önemli bir yeri bulunan yerli ve göçmen ayrımını ortaya çıkartmaktadır. Yerlilerin göçmenlere yönelik sahip olduğu ön yargı, korku ve endişe algısının ekonomik ve sosyal yaşanmışlıklarla desteklenmesi ayrışmayı derinleştirmekte, yaygınlaştırmakta ve keskinleştirmektedir. Avrupa’da veya Amerika’da ırkçılığın veya yabancı düşmanlığının yükselişinin bu ülkelerde yaşanan ekonomik krizlerle yakından ilişkisi bulunmaktadır. Yerlilerle göçmenler arasında hemen her alanda yaşanan rekabet (mücadele) siyasala evrilerek iktidar mücadelesi yaşanmasına zemin hazırlamaktadır. Yerli ve göçmen ayrışması, daha önce etkili olan ayrışmaları ve bu ayrışmaların kaynaklarının etki düzeyini düşürebilmektedir. Ayrışma kaynaklarını işlevsizleştirebilmekte ve yeni birlikteliklerin oluşumuna katkı sağlamaktadır. Yerli göçmen ayrışması daha önce etkili olan sınıfsal ayrışma, etnik ayrışma, din veya mezhep ayrışması gibi klasik ayrışma kaynaklarını işlevsizleştirebilmektedir. Son gelen göçmenler genellikle o toplumdaki en zayıf halka olarak görülmekte ve toplumsal dışlanmaya en yakın toplum kesimini oluşturmaktadır. Öyle ki, şehirlerde daha önce birbirleriyle hemen her alanda mücadele eden (ayrışan) toplumsal kesimler, son gelen göçmenler karşısında birlikte hareket etmeyi tercih edebilmektedir.

Siyasi nedenlerle göçe zorlananların yeni yerleşim yerlerinde oluşturdukları oluşumlar aracılığıyla kendilerini göçe zorlayan toplum ve ülkeler aleyhine faaliyet yürütmesi de sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Özellikle gelişmiş ülkelere göçenlerin güçlü dayanışma bağları üzerinden kurdukları ve diaspora olarak adlandırılan oluşumlar, geçmişte kendilerini göçe zorlayan toplumlar üzerinde önemli etki yapmaktadır.

Örneğin Türkiye, başta ABD olmak üzere diğer birçok Batılı ülke olan ilişkisinde Anadolu'dan göçen Ermenilerin kurduğu lobilerin önemli etkisi olmuştur. Bu lobilerin faaliyetleri Türkiye'nin Yahudi lobisine yönelmesine ve dolayısıyla da diplomatik hareket alanının daralmasına neden olmuştur.

3. Suriyelilerin Türkiye'ye Göçü³

Tunus'ta başlayan sonrasında ise Afrika ve Ortadoğu'daki birçok ülkeyi etkisi altına alan Arap Baharı, Suriye'de iç savaşa ve milyonlarca insanın ülkesini terk etmesine sebebiyet vermiştir. Kısa süre içerisinde milyonlarca insan Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle yaşadıkları yeri terk etmek zorunda kalmıştır. Ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan Suriyeliler genellikle Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak gibi komşu ülkelere göç etmiştir (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, 2017). Bu kitlesel göç hareketi sonrasında 2019 yılına gelindiğinde Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin sayısı 3 milyon 674 bin kişiye ulaşmıştır. Bu dönemde Avrupa ülkelerinin aldığı toplam Suriyeli sayısı 800 bini bulmamıştır (Kamu Denetçiliği Kurumu, 2018: 111)

Çoğunluğu 18 yaş altı çocuklar (%47) ile 19 - 29 yaş aralığındaki (%25) kişilerden oluşan Suriyeli nüfusun (UNİCEF, 2019) yarısından fazlasını erkekler oluşturmaktadır. Türkiye'ye göçen Suriyeliler, Suriye sınırında yer alan şehir merkezleri başta olmak üzere birçok yerleşim yerinde yaşamaya başlamıştır. İstanbul, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Adana ve Mersin başta olmak üzere Anadolu'nun pek çok şehrinde hayata tutunmaya çalışan Suriyelilerin yerleşik nüfusa oranı Kilis başta olmak üzere (%82), Hatay (%27), Gaziantep (%22) ve Şanlıurfa (%21) gibi bazı şehirlerde oldukça yüksektir. Suriyelilerin barınması için ülkenin değişik yerlerinde kurulan kamplar 2018 yılından başlamak üzere kapatılmaya ve kamplarda kalanların kişilerin sayısı da azaltılmaya başlamıştır. Eylül 2019 itibarıyla kamplardaki kalan kişi sayısı Türkiye'deki Suriyelilerin toplam sayısının %1,7'sine karşılık gelmiştir.

3 Bu başlıkta kullanılan istatistiksel veriler, 2019 yılına aittir.

Türkiye nüfusunun %4.48'ine karşılık gelen Suriyelilerin 92 binine vatandaşlık hakkı, 31 binine çalışma izni verilirken, en az bir ortağı Suriyeli olan şirket sayısı 15 bin olmuştur. Türkiye'de doğan Suriyeli sayısının yaklaşık 450 bin olduğu belirtilirken, ülkelerine geri dönenlerin sayısı ise, 354.000'e ulaşmıştır. Eğitim çağındaki Suriyelilerin okullaşma oranı %65'lere ulaşmış durumda. 2019 yılından itibaren uyum sürecini daha başarılı bir şekilde atlatabilmek için kurulan geçici eğitim merkezi veya telafi eğitim merkezi (Tanrıkulu, 2017: 134) uygulamasından vaz geçilerek tüm Suriyeli çocuklar devlet okullarına (Emin, 2019: 15) yönlendirilmektedir (BBC, 2019).

3 yıl gibi kısa süre içerisinde yaklaşık 3 milyon Suriyeli, açık kapı politikası gibi modern dünyada pek görülmeyen bir yaklaşımla, Türkiye tarafından kabul edilmiş ve bu sayı 8 yıl içinde 4 milyona yaklaşmıştır. Bu sayının çoğunluğu yerleşim yerini seçme hakkını kullanarak kendi istediği şehirde yaşamaya başlamıştır. Suriyeliler büyük şehirlerde çöküntü alanı olarak ifade edilen bölgelerde yoğun olarak yaşama tutunmaya çalışsalar da, şehir hayatının hemen her yerinde görünür olmaktadır. Aralarında bulunan mekânsal ve sosyo-ekonomik ayrılmaya dayanan bazı olağandışı hadiseler dışında büyük boyutlu sorun çıkmadan yaklaşık 10 yıllık bir süreç geride bırakılmıştır.

Suriye göçü, başta yerleşik halkın hemen her konuda gösterdiği özverili yaklaşımı ile iktidarın uyguladığı göçmen politikası (bu politika'nın büyük bir kısmı plan dâhilinde değil süreç içerisinde ortaya çıkmış olsa da) ve Suriyelilerin yaşadıkları yerlerde büyük çaplı (kitlese) sorun çıkartma eğilimindeki düşüklüğün katkısı ile kısa vadede düşük hasarla atlatılmıştır. Ancak süre uzadıkça orta vadede, ekonomide yaşanan bazı olumsuzluklar ile birlikte yaşamının getirdiği gerilimlerin de etkisiyle bazı olumsuzluklar dikkati çekmeye başlamıştır. Bu olumsuzluklardan bazıları yaşanan gerçekliklere dayanırken birçoğu doğru bilinen yanlışlar üzerinden oluşturulan algıya dayanmaktadır. Suriyelilere yönelik yerleşik halk tepkisini söylem düzeyinde (eyleme geçen bazı olumsuz hadiseler yaşanmış olsa da) bireysel olarak göstermekteydi. Ancak 2019 yılında yapılan yerel seçimlerde ülkede yaşayan Suriyelilerin seçmen

tercihi üzerinde önemli etkisi olduğu gözlenmiştir. Bu seçim sonuçlarının ülkenin Suriye (aslında Suriyeliler) politikasının yeni bir evreye girmesini hızlandırıcı yönde bir etkisi olduğu iddia edilebilir.

4. Suriyeli Göçmenlerin Türkiye Siyasetine Etkisi

Kitlesel göç terkedilen ve yerleşilen yeni mekânda fiziki, ekonomik, sosyal ve siyasal birçok yeni durum ve sorunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. 2011 yılında Suriye’de yaşanan iç savaş sonrasında Türkiye’ye yönelen kitlesel göçün ülkenin ekonomisi, sosyal yapısı ve siyaseti üzerinde önemli etkisi olmuştur (Yıldırım alp vd., 2017: 111). Suriyeliler ile yerleşik nüfus arasında dil, etnik köken ve kültürel açıdan pek çok farklılık olsa da, aynı dine inanmanın sağladığı imkânlar göç sürecinin olumsuz etkisini ortadan kaldırmış, azaltmış veya ötelemiştir. Ancak, süre uzaması ekonomik sorunlar başta olmak üzere sosyal ve kültürel farklılıklar toplum hayatına dair birçok yeni soruna veya var olan sorunların derinleşmesine ve yaygınlaşmasına neden olmaya başlamıştır. Kısa vadede ekonomik, sosyal ve kültürel sorun olarak kabul edilen (algılanan) vakalar siyasal alana taşınmış veya siyasal olana dönüşmüştür.

Başlangıçta bir dış politika meselesi gibi görünen Suriye’deki gelişmeler, kısa süre içerisinde Türkiye’nin en önemli iç meselesi haline gelmiştir. Türkiye’ye sığınmak durumunda kalan Suriyeliler ülke siyasetini farklı yönleriyle etkilemiş ve de etkilemektedir. Dış siyasetin en önemli belirleyici unsurlarından biri haline gelen Suriyeliler, iç siyasetin hemen her kademesinde gündemin ana konularından biri haline gelmiştir.

4.1. İç Siyasete Etkisi

Türkiye kamuoyu tarafından başlangıçta diplomatik ve ekonomik bir mesele olarak görülen Suriye’deki gelişmeler, yaşanan kitlesel göç hadisesi sonrasında sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal yönü bulunan karmaşık bir sorun halini almıştır. Göçün kitleselliği, ülke çapına yayılması ve sürenin uzaması Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin iç siyasete etki düzeyini artırmıştır. Yaşanan gerçekliklere ek olarak yaşandığı

varsayılan haberler üzerinden oluş(turul)an algı ülke siyasetini derinden etkilemektedir. Orta ve uzun vadede Türkiye'deki Suriyeliler ülke siyaseti üzerinde belirleyici bir unsur olacaktır.

4.1.1. Düşünsel Düzeyde Etkisi

Jeopolitik konumu itibariyle tarih içerisinde önemli bir geçiş güzergâhı olan Anadolu'da (Karpas, 2013: 177) göçlerin siyasi düşünce, yapı ve ilişkiler üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. Osmanlı'da ve sonrasında Cumhuriyet döneminde de göç ile siyaset arasında karmaşık bir etkileşim bulunmaktadır. Göç bir taraftan düşünsel, yasal, yapısal ve işlevsel düzeyde siyasetin şekillenmesine zemin hazırlarken diğer taraftan göç, iktidarların amaçlarına ulaşmasının etkili araçlarından biri olmuştur.

Toplumsal ve siyasal ayrışmayı besleyen ana kaynaklardan biri olan göçler, Anadolu'da milliyetçilik başta olmak üzere azınlıklar ve farklılıkları dışlayıcı düşünce akımlarının ortaya çıkmasında ve yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamıştır. Türk milliyetçiliğinin öncülerinin birçoğunun Kafkasya ve Balkan göçmeni olması, nüfus mübadelelerinin milliyetçilik zeminini güçlendirmesi, daha sonraki dönemlerde köyden kente yönelen kitlesel iç ve dış göçler milliyetçilik düşüncesine dinamizm kazandırmıştır.

Suriye iç savaşıyla birlikte kısa süre içerisinde büyük bir göç dalgasını karşılamak zorunda kalan Türkiye'de toplum ve siyaset yeni durum karşısındaki konumlanması değişiklik göstermektedir. Açık kapı politikası kapsamında Suriyelilerin ülkeye girişini kolaylaştırmayı amaçlayan yaklaşıma siyasi parti düzeyinden bir muhalefetten bahsedilirken, süreç içerisinde ülkedeki Suriyelilere yönelen gizli ve açık bir toplumsal karşı duruştan bahsedilmektedir. Özellikle, medyanın da etkisiyle yerleşik nüfus Suriyelilerin durumunu olduğu gibi değil de olması gerektiği gibi (Efe, 2015: 63) anlama çabası içerisine girmektedir.

Suriyelilerin ekonomik yönden toplum için bir yük olmasından, ileride büyük sorunlar açma potansiyeli taşıdıklarından, kendi toplumu-muzdan oldukça farklı bir yaşam tarzları olduğundan ve sadece yardımla

hayatlarını sürdürebilecek insanlar olduğundan bahisle yerleşik nüfusun Suriyelilere karşı olumsuz bir yaklaşım (Erdoğan, 2017: 18-21) içerisinde girmesi söz konusudur. Suriyelilere karşı düşünce ve söylem düzeyinde üstün bir konumda kendisini gören yerleşik nüfus dışlayıcı milliyetçilik düşüncesini benimsemeye ve bu düşünce üzerinden politika veya söylem geliştiren siyasi yapılara destek vermeye başlamıştır. Suriyeli nüfusun sayısal ve oransal olarak yüksek olduğu büyük şehirlerde dışlayıcı milliyetçilik üzerinden politika geliştiren İyi Parti (Çardaklı, 2018) ve CHP'ye yönelen bir seçmen desteğinden bahsedilebilir.

4.1.2. Yasal Düzeyde Etkisi

Türkiye, daha önceki dönemlerde iç veya dış göç kapsamında ortaya çıkan büyük çaplı göç hareketlerini karşılamak durumunda kalmıştır. Fiili olarak farklı dönemlerde birçok kez göçle karşı karşıya kalan Türkiye'de devlet ve toplum göç hareketleri ile göçmenler için sistemli ve çok katmanlı bir hazırlık yapmamıştır (Babaoğlu ve Kocaoğlu, 2017: 511). Ülkede yaşanan göçlere yönelik politikalar genel olarak süreç içerisinde ortaya çıkan sorunların yönetimiyle şekillenmiştir. Göçmenlerin statüsünün belirlenmesi başta olmak üzere göç yönetimi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ve uluslararası hukukta göçmenlerle ilgili mevzuatın bütünsel bir yaklaşımla kabulü de söz konusu olmamıştır.

2011 yılında başlayan ve kısa süre içerisinde kitlesel bir göç halini alan Suriye göçü ise, Türkiye'de daha önce karşılaşılmayan pek çok sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Karşılaşılan bu sorunlar ülkede pek çok konuda yeni yasal düzenleme yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu kapsamda bir taraftan göçle ortaya çıkan yeni durumun yasal zeminin oluşturmak için yeni düzenlemeler yapılırken diğer taraftan yasal zemindeki eksikliklerin tamamlanması veya engellerin kaldırılması için yasal düzenlemeler yapılmıştır.

İç hukuk sisteminde mülteci kavramı bulunmayan Türkiye, yeni süreci geçici koruma statüsü veya misafir tanımıyla yürütmek istemiştir (Bostan, 2018: 51). Suriye göçü sonrasında, 2013 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çıkartılmış, 2014 yılında

Geçici Koruma Yönetmeliği çıkartılmış ve Suriyeliler geçici koruma statüsüne alınmıştır. 2016 yılında Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik çıkartılmıştır. 2011 yılından itibaren girişlerin yapıldığı Türkiye’de 2016 yılına kadar Suriyelilerin yasal statüde çalışmasına imkân verecek bir düzenleme bulunmamaktaydı (Kaygısız, 2017. 5-6).

Bütünlükçü ve etkili bir göç yönetim sistemi kurulması için de pek çok alanda yasal düzenleme yapılmıştır. Özellikle göç yönetimi ve göçmenler açısından sorun teşkil eden mevzuatın birbirine uyumlu hale getirilmesi için birçok yasal düzenleme yapılmıştır. Suriyelilerin karşılaştığı sorunlar, göç yönetimi konusunda yetkili ve sorumlu kamu kurum ve kuruluşlarının talepleri, uluslararası hukuka uyumlu olma gerekliliği ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının talepleri yeni yasal düzenlemeler yapılırken dikkate alınmıştır. Ayrıca, yerleşik nüfusun Suriyelilere yönelik yaklaşımları ve bu yaklaşımların seçim sonuçlarına yansımaları yapılan veya yapılması planlanan yasal düzenlemeler üzerinde etkili olmaktadır.

4.1.3. Yapısal Düzeyde Etkisi

Düşünsel ve yasal düzeyde etkili olan Suriye göçü ve bu göç sonrasında ülkede yaşayan Suriyeliler kamusal ve sivil alanda yapısal değişim ve dönüşümün yaşanmasına neden olmuştur. Göç ve göçmen yönetimi güvenlik bürokrasisi ile yardım kuruluşları üzerinden yürütülürken, Suriye göçü ile birlikte ayrı bir yapılanmaya gidilmiştir. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler Suriye göçü sonrasında yeni bir yapılanma içerisine girmek durumunda kalmışlardır. 2013 yılında çıkartılan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile İçişleri Bakanlığı bünyesinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ihdas edilmiştir. Ayrıca, Suriye göçü sonrasında Göç Politikalar Kurulu, Yabancılar İletişim Merkezi ile Kabul ve Barınma Merkezleri kurulmuştur.

Suriye hadisesi ülkede göç ve göçmenlere yönelik yaklaşımı güvenlik, barınma ve beslenme kapsamında ele alınan bir sorun olmanın ötesine taşımıştır. Bu süreçte ekonomiden, sağlığa, eğitimden, uyuma birbiriyle bağlantılı birçok konunun birlikte ele alınması gerekmektedir. Her

kurum veya kuruluş kendi hizmet alanında faaliyet yürütürken bu faaliyetlerin koordinasyonun sağlanması zorunlu olmuştur. Ülkede yaşayan Suriyelilerin sayısının fazla olması ve özellikle farklı yerleşim yerlerine dağılmış olması veya bazı mahallelerde yoğunlaşmanın olması (Tümeğ, 2018: 25- 26) göç yönetim koordinasyonunun sağlanmasını zorlaştırmaktadır.

Suriye göçü ülkede İçişleri, Dışişleri, Sağlık, Milli Eğitim, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler bakanlıkları başta olmak üzere pek çok bakanlıkta yapısal düzeyde değişiklik yapılmasına neden olmuştur. Göç yönetimi sorun ortaya çıktıktan sonra müdahale edilmesini esas alan daha önceki klasik yaklaşımdan farklı olarak önleyici faaliyetleri de dikkate alan bir politikanın geliştirilmesini amaçlamıştır. Bu tür bir yaklaşım yapısal düzeyde birçok yeniliğin yapılmasını beraberinde getirmiştir.

Göç sonrasında Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin büyük bir kısmının kamplar dışında kalması, ki 2019 yılında kampların tamamı kapatıldı, bu da ülkedeki yardım dernekleri başta olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının toplumsal etkisini artırmıştır. Çoğu zaman topladıkları yardımları kendileri doğrudan ihtiyaç sahibi Suriyelilere ulaştıran bu kuruluşlar, aynı zamanda ihtiyaç sahipleri ile devlet arasında aracılık yaparak yardımların dağıtımında etkili olmayı ihmal etmemişlerdir (Mackreath ve Sağınç, 2017: 66- 67).

4.1.4. İşlevsel Etkisi

Türkiye’de devlet ve toplum düzeyinde Suriyeliler konusunda yasal ve fiili durum ile söylem ve eylem düzeyinde istikrarlı bir durum söz konusu değildir. Yasal olarak mülteci konumunda kabul edilmeyen Suriyeliler, Türkiye’de uluslararası hukuktan kaynaklanan hakların ötesinde imkâna sahip olabilmektedir (Akçiçek, 2015: 55). Yerleşik nüfusun Suriyelilere yaklaşımı kalma süresinin uzamasına bağlı olarak değişim gösterebilmektedir (Babaoğlu ve Kocaoğlu, 2017: 510). Söylem düzeyinde kaygıyı esas alan dışlayıcı bir yaklaşım sergileyenlerin çoğu, eylem düzeyinde farklı bir yaklaşım sergileyerek çevresindeki ihtiyaç sahibi Suriyelilere doğrudan veya dolaylı yardımda bulunabilmektedir.

Toplumsal ve siyasal ayrışmanın önemli kaynaklarından birisi yaşanan mekânda yerli veya göçmen olmaktır. Yerleşik nüfus kendi iktidar alanı için tehdit gördüğü göçmenlerden mekânsal ve işlevsel yönden uzak tutma eğilimindedir. Bu kapsamda Türkiye'deki yerleşik nüfus (aslında bu nüfusun çoğu yakın zamanda bulunduğu mekâna göçmüştür) sosyal ve ekonomik alan başta olmak üzere birçok yönden kendini Suriyelilerden farklı görmekte ve karşısında konumlandırmaktadır (Saraçoğlu ve Belanger, 2018: 50). Dışlayıcı bir milliyetçi düşünceyi benimsememiş olsa dahi, toplumun büyük bir kesimi, özellikle işsizlik konusu başta olmak üzere sağlık, eğitim, eğlence gibi ortak kullanım alanlarını paylaşma hususunda ayrıştırıcı ve dışlayıcı bir yaklaşımı benimsemektedir. Özellikle Suriyelilerin tamamının üretmeden ülke kaynaklarını tüketenler olduğu algısı (Özipek, 2018: 27) gerçeği yansıtmaya da, değişik toplumsal kesimler tarafından farklı zaman ve mekânlarda dillendirilmektedir. Oysa 2016 yılına kadar yasal çalışma izni olmayan pek çok Suriyeli (çocuk yaştakiler de dahil) tarım, inşaat ve tekstil sektörü başta olmak üzere ara işlerde insani olmayan şartlarda ve düşük ücretle çalıştırılmıştır (Kaygısız, 2017: 11). Ayrıca, 2016 sonrasında da ikamet izni olan Suriyeliler Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı izni ile piyasada çalışabilmektedir.

Dil, kültür ve yaşama dair yaklaşımlardaki farklılıklar özellikle kadın, çocuk ve genç (Düşündere vd., 2019: 10) üzerinden ayrıştırıcı etkisini artırmaktadır. Suriyelilerin kalıcı olacağına düşünülmesi (Erdoğan, 2018: 35) nüfus artış hızının yerleşik nüfusa göre oldukça yüksek seyretmesi, toplum güvenliği için tehdit olarak görülmesi (Tümeğ, 2018: 29-30), konut ve kira fiyatlarının artması (Kaya ve Kıraç, 2016: 21), yerleşik nüfusun erkeklerinin Suriyeli kadınlarla yaptığı evliliklerin sayısının artması veya sosyal etkisinin abartılması yerleşik nüfusun Suriyelilere karşı olumsuz tutum takınmasına neden olmuştur (Yıldırım vd., 2017: 122). Yerel ve ulusal düzeyde faaliyet yürüten medya kuruluşları da ülkedeki Suriyelilere yönelik olumsuz yaklaşımın yaygınlaşmasına (Erdoğan vd., 2017: 24) zemin hazırlayacak bir dil kullanmaktadır (Alp, 2018: 34).

Suriye politikası başta olmak üzere Suriyelilere yönelik uygulanan politikalar iktidar partisi ile muhalefet partiler arasında yeni bir mücadele ortamı oluşturmuştur. Suriye sorunun çözülmemesi ve Suriyelilerin

Türkiye’de kalma sürelerinin uzaması, daha da önemlisi Suriyelilerin ülkede kalıcı olacağı algısının kamuoyunda oluşması siyasal iktidarını muhalefet partileri karşısında zor duruma düşürmeye başlamıştır (Buluz, 2015).

Ülke genelinde Suriyelilerin görünürlüğünün artması, Suriyelileri kamuoyu gündemini belirleyen mevzulardan birisi yapmıştır (Alğan, 2019) . Hemen her yerde dilencilik yapan, hastane sırasında bekleyen, yerleşik nüfusun çocuklarıyla aynı sınıfı paylaşan Suriyelilerin varlığı, Suriyelilerin suç eğilimli olduğu düşüncesi ve daha da önemlisi ülkedeki tüm Suriyelilere vatandaşlık hakkı verileceği algısı Suriyelilere yönelik olumsuz yaklaşımın yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Ülkede yaşayan Suriyeli nüfusun belli şehir ve semtlerde yoğunlaşması gettolaşmaya neden olurken toplumsal uyumu da olumsuz yönde etkilemektedir (Ağır ve Sezik, 2015: 11). Toplumsal uyum ve eğitim sorununda ilerleme kaydedilmezse, gençler başta olmak üzere Suriyelilerin radikalleşmesi ve yasa dışı örgütlere katılım oranının yükselmesi söz konusu olacaktır (Tanrıkulu, 2017: 135).

Ak Parti iktidarı karşısında konumlanmış ve kendi kimliğini bu muhalif durum üzerinden oluşturma eğiliminde olan farklı toplumsal kesiminler ile bu kesimlere dayanan yapıların ülkedeki Suriyeliler üzerinden muhalefeti söz konusu olmuştur. Bir taraftan ülke kaynaklarının vatanını koruma zahmetinde bulunmayan Suriyelilerin hizmetine sunulmasının yerleşik nüfusun hayat standardını düşürmesi üzerinden eleştiri yapılırken, diğer taraftan ülkede yaşayan Suriyelilere yönelik devletin ve yerleşik nüfusun ayrımcı ve istismarcı (Efe, 2017: 58- 60) bir yaklaşım sergilediği savunulmuştur.

4.2. Dış Siyasete Etkisi

İçinde bulunduğu jeopolitik konum ve tarihsel geçmişi Türkiye’nin dış politikasında Ortadoğu’nun önemli bir yer tutmasını sağlamıştır. Arap Baharı ve sonrasında bölgede yaşanan gelişmeler ile 2011 yılında Suriye’de yaşanan iç savaş Türkiye’yi bu bölgeye olan ilgisini daha da artırmaya zorlamıştır. Türkiye, Arap Baharının Suriye’ye etkisinin

demokratik süreçler işletilerek atlatılması için başta Suriye yönetimi olmak üzere bölge ülkeleri ile uluslararası sistemin etkili aktörleriyle yoğun bir diplomatik ilişki içerisine girmiştir. Ancak, ülkede iç savaşın patlak vermesine neden olacak Suriye yönetiminin muhalifler nezdinde topluma yönelen şiddet politikası, Türkiye'nin Esad yönetimi karşısında konumlanmasına neden olmuştur. İç savaş sonrasında ortaya çıkan kitlesel göç hareketi, ülkedeki iç siyaset yanında belki ondan daha da fazla dış siyasetin belirleyici unsuru olmuştur.

4.2.1. Suriye Politikasının Aracı (Belirleyicisi): Suriyeli Göçmenler

İç savaş sonrasında Türkiye'ye yerleşen Suriyeli nüfusun artışı, Suriyelilerin ülkenin dış politikasının daha dinamik bir yapıya kavuşmasına aracılık etmiştir. Bu dinamik yapı ülkenin dış politikasının sadece Suriye ile olan ilişkilerini değil başta ABD olmak üzere, AB ve Rusya gibi devletlerle de farklı zeminlerde ilişki kurma imkânı sunmaktadır. Türkiye'nin PKK ve uzantısı terör örgütleri ile mücadelesinde yeni bir evreye geçişinde ve bu mücadelenin meşruiyet zemini oluşturulmasında da ülkedeki Suriyelilerin önemli bir rolü bulunmaktadır.

Türkiye kendiri sınır hattı boyunca Suriye topraklarında güvenli bir bölge oluşturularak, Suriyelilerin bir kısmının ülkelerine dönüşünün sağlanması amaçlanmaktadır. Güvenli bölge olarak ifade edilen bu bölgenin oluşturulması, Türkiye için iki yönden önemlidir. Birincisi, ülkesindeki Suriyelilerin önemli bir kısmını bu bölgeye yerleştirerek iç siyasette dengelerin yeniden kurulmasına zemin hazırlayacaktır. İkincisi ise, Türkiye ile terör örgütleri arasında güvenli bir tampon bölge oluşturmuş olacaktır. Bütün bu politikaların hayata geçirilme sürecinde asli meşruiyet kaynağı ülkede yaşayan Suriyelilerdir.

4.2.2. Bölge Ülkeleriyle Olan İlişkilere Etkisi

Suriye iç savaşı Suriye başta olmak üzere İran ve Rusya ile olan ülkelerle ilişkilerde istikrarsız bir süreç yaşanmasına neden olmuştur. İran

ve Rusya'nın Suriye ile olan ilişkisinin tarihi arka planı ve son süreçteki konumlanma, bu iki ülkenin Türkiye olan ilişkisine büyük ölçüde etki etmiştir (Goodrazi, 2013: 35). İran ve Türkiye farklı nedenlere dayansa da, Suriye sorununu dış meseleden daha çok iç mesele görme eğilimindedir (Uzun ve Ekşi, 2017: 215). Arap Baharı sonrasında Suriye'de iktidar karşıtı gösterileri özgürlük bağlamında değerlendiren Türkiye, ülkede olası bir karşılığın olmaması için yoğun bir diplomatik çaba içerisine girmiştir. Ancak, rejimin muhalif gösterilere yönelik sert tutumu sonrasında ve muhaliflerin yanında rejimin karşısında kendisini konumlandırmıştır. Bu kapsamda Suriye sorunun çözümünde önceliği Esed rejiminin tasfiyesine vermiştir (Afacan, 2018: 8). İran ise, rejim karşıtı gösterileri ve göstericilerin taleplerini Batılı emperyalist güçlerin bir oyunu olarak görmüş ve bu kapsamda Suriye rejimine koşulsuz destek sağlamıştır.

Coğrafi yakınlık ve tarihsel bağ nedeniyle Suriye sorunun kendisini yakından etkileyeceğinin farkında olan Türkiye, bu sorunun kendi sorunu gibi görmüştür. Daha önce bu bölgede ve Balkanlardaki yaşamışlıklardan Suriye sorunundan kendisini soyutlama imkânı olmadığını bilen Türkiye, aktif bir diplomasi yürütmüştür. Bu aktif diplomasi daha önce Cenevre'de BM tarafından başlatılan barış sürecinin başarısızlıkla sonuçlanması, 2017 yılında Türkiye, Rusya ve Türkiye'nin garantör ülke olarak Astana sürecinin başlatılmasını gerekli kılmıştır. 2018 yılında Türkiye ile Rusya İdlip şehrinin güvenli bölge olması için anlaşmışlardır (İçduygu ve Ayaşlı, 2019: 10). Suriye'de yaşanacak yeni çatışmaların neden olacağı yeni göç dalgasının Türkiye'yi zor durumda bırakacağı kaygısı, anlaşma süreçlerinde Türkiye'nin etkili bir rol almasına zemin hazırlamıştır.

Aktif diplomasi trafiği sürecinde İran hemen her alanda Türkiye'nin karşısında konumlanmıştır. Suriye küresel güçlerin yanında bölgesel güç mücadelesine girişen (Oktav, 2019) Türkiye ile İran arasındaki iktidar mücadelesinin aracı haline gelmiştir. Özellikle, Şii Hilali söylemi (Sinkaya, 2012: 19) Türkiye'nin Suriye'de İran karşıtı politika geliştirmesine önemli bir psikolojik destek sağlamıştır (Kazdal, 2018: 12).

İç savaştan kaçan Suriyelilerin yoğun olarak yaşamaya başladığı bölge ülkeleri Ürdün, Lübnan ve Irak, Suriye sorunun çözümü konusunda Türkiye'nin izlediği politikayı büyük ölçüde desteklemişlerdir. Suriye sorunun çözülmesi için Türkiye'nin Suriye topraklarına yönelik askeri harekâtlara karşı aktif bir karşı duruş sergilemesi beklenen Kuzey Irak yönetiminin sessiz kalmasının nedenlerinden biri de Irakta bulunan Suriyeli göçmenlerdir.

4.2.3. Küresel Güçlerle Olan İlişkilere Etkisi

Küresel güçlerin Soğuk Savaş sonrası dünyanın değişik yerlerinde meydana gelen savaş, işgal, iç savaş, terör vb. büyük çaplı hadiseler karşısındaki hukuki, insani veya ahlaki açıdan tutarsız yaklaşımlarından dolayı Türkiye kamuoyunun başta ABD olmak üzere küresel güçlere karşı olumsuz tutum takınması söz konusudur. Bosna, Irak, Afganistan, Somali ve son olarak da Suriye meselesindeki yaklaşımları küresel güçlere yönelik olumsuz bakışın daha derinleşmesine ve yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır. Suriye sorunu coğrafi, tarihi, siyasi ve ekonomik nedenlerle Türkiye'yi belirtilen diğer sorunlardan daha fazla etkilemiş ve Türkiye'nin bu sorunun çözümü konusunda daha aktif bir diplomasi yürütmesini gerekli kılmıştır.

Suriye'de iç savaşın ortaya çıkmaması için yoğun bir diplomasi yürüten Türkiye, iç savaşın barışçıl yollarla sonlandırılması hususunda da büyük bir çaba sarf etmiş ve etmektedir. Açık kapı politikasıyla Türkiye'ye göçmek zorunda bulunan Suriyelilerin ülkeye girişine müsaade etmekle kalmamış, ülkeye giriş yapan Suriyelilerin temel insani ihtiyaçlarının karşılanması hususunda devlet ve toplum olarak elindeki imkânları seferber etmiştir. Devlet ve toplum olarak elinden gelen hemen her şeyi yapan Türkiye, iç savaş sonlandırılmaması ve buna bağlı olarak da ülkede yaşayan Suriyelilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması için başta BM ve AB olmak üzere gelişmiş batılı ülkelerin sorumluluk alması gerektiğini ilgili her platformda savunmuştur.

1992 yılında Maastricht Antlaşmasıyla siyasi birlik olma yolunda önemli bir aşama kat eden AB, 1994 yılında Schengen Antlaşmasıyla

bu süreci farklı bir evreye taşımıştır. Her iki antlaşma sonrasında AB sınırları dışından gelecek göç hareketlerine yönelik oluşturulacak politikalarda uyumun sağlanabilmesi için 1999 Tampere Zirvesi'nde temelleri atılan Avrupa Ortak Sığınma Sistemi'yle göç politikalarının uyumlaştırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda dışarıdan gelecek düzensiz göçün engellenmesinin en etkili yollarından birisi, göçe kaynaklık eden ülkelerdeki kalkınmayı desteklemek olduğu kanaati oluşmuştur (Kanat ve Aytaç, 2018: 61-62). Türkiye'deki Suriyelilerin potansiyel düzensiz göç kaynağı olarak düşünülmesi AB'nin Türkiye'ye bu konuda her türlü yardımı ve desteği vereceği beklentisinin oluşmasına neden olmuştur. AB üyesi ülkeler, özellikle de olası Suriye göçünden en fazla etkilenmesi muhtemel Almanya, Suriyelilerle ilgili Türkiye'ye ekonomik destek verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak, bu hususta AB, Türkiye'ye verdiği sözleri tam olarak yerine getirmemiştir. AB ülkeleri kuruluş felsefesindeki insan ve hak merkezli yaklaşımını Suriye göçü konusunda işlevsiz kılarak, Suriyeliler konusunu güvenlik merkezli ele almıştır (Aldırmaz, 2017: 98-100).

AB ile Türkiye arasında 2001 yılında imzalanan Katılım Ortaklığı Belgesi 2003 yılında revize edilmiştir. Revize edilen belgede yasa dışı göçle mücadele için yapılacak düzenlemeler de bulunmaktadır (Demirhan ve Aslan, 2015: 40). AB ile yapılan bu sözleşme sonrasında göçle ilgili düzenlemeler yatay seyrinde devam ederken, 2011 yılında Suriye iç Savaşı patlak vermiştir. Bu kapsamda 18 Mart 2015 tarihinde Türkiye ile AB arasında Suriye göçü ile ilgili "Geri Kabul Antlaşması" olarak adlandırılan bir mutabakat metni imzalanmıştır (Palacıoğlu, 2018: 27). Ayrıca Türkiye, Suriyelilerin kendi ülkelerine dönebilmesi için farklı alternatiflerin hayata geçirilmesi için diplomatik yolları aktif bir şekilde kullanmıştır.

ABD'nin Suriye politikasındaki istikrarsız tutumu, Türkiye'nin Suriye politikası üzerinde büyük bir etki yapması yanında iki ülke ilişkilerinin de inişli çıkışlı bir süreç yaşamasına neden olmuştur. Özellikle ABD'nin YPG ve PYD'ye yönelik yaklaşımları ve bu örgüte büyük çaplı silah desteğinde bulunması Türkiye ABD ilişkilerinde güvensiz bir ortam

oluşturmuştur. Türkiye'nin Suriye'ye yönelik düzenlediği kara harekât-ları iki ülke arasındaki ilişkilerdeki gerilimin üst seviyeye çıkmasını be-raberinde getirmiştir. Trup yönetimi Suriye'deki asker sayısını azaltma yönlü bir siyaset izlemesi, buna karşın Türkiye'nin bu bölgede aktif ol-masına sıcak bakmaması, Esad rejiminin daha doğrusu Rusya'nın et-kinliğini artırmasını sağlamıştır.

Türkiye başta ABD olmak üzere gelişmiş batılı ülkelerdeki Ermeni diasporasının Türkiye karşıtı faaliyetlerinin etkisini azaltabilmek için Yahudi lobisini kullanmaya çalışmıştır. Ancak, Yahudi lobisiyle yakın ilişki kurabilmek adına diplomatik hareket alanını daraltmak zorunda kalmıştır. 1950 sonrasında başlayan dış göç de, hem iç siyaseti hem de dış siyaseti etkileyecek bir yapının yurt dışında oluşmasına zemin ha-zırlamıştır. Kürt siyasal hareketin ideolojik ve mali konularda ülke dı-şında yaşayan Kürtler ve bunların ilişki kurduğu yapılardan büyük destek bulmaya başlamıştır. Ayrıca, yurtdışından Kürt siyasal hareke-tine destek verenlerin kurduğu yapılar, her platformda Türkiye aley-hine faaliyet yürütmektedir. Türkiye'deki Suriyelilerin genel memnu-niyet düzeyinin yüksekliği (Yıldırım vd., 2017: 117), yakın gelecekte Türkiye'nin dış politikasını destekleyecek bir diasporatik yapı kurması söz konusu olabilecektir. AB ülkeleri başta olmak üzere Batılı ülkeler-deki göçmen karşıtı yaklaşımların yaygınlaşması ve bu tür yaklaşımların politik savunusunu yapan partilerin seçim başarısı (Palacioğlu, 2018: 29- 30), Türkiye'nin Suriyeliler nezdindeki konumunu daha da güçlendirmektedir.

5. Sonuç

Türkiye 2011 yılı Suriye iç savaşı sonrasında uzun yıllardır karşı-laşmadığı kitlesel bir göç dalgasıyla karşı karşıya kalmıştır. Sorunun ilk yıllarında kısa sürede çözüleceği düşünülen sorunun çözülmesi bir yana giderek daha da yaygınlaştığı ve derinleştiği gözlenmiştir. Türkiye, bu sürece diplomatik bir aktör olarak gireceğini ve sonrasında da amaçla-dığı değişim ve dönüşümün kısa sürede olup biteceğini hesaplamıştır. Ancak, farklı bölgesel ve küresel aktörlerin de sürece müdahale etmesi

sonrasında karmaşık bir hal almıştır. İç savaş olmanın ötesine geçen sorun küresel güçlerin vekâlet savaşı yaptırdığı bir evreye girmiştir.

Suriye meselesinde süreç uzadıkça ve ülkedeki Suriyelilerin sayısı arttıkça, Türkiye devlet ve toplum olarak birçok yeni ve karmaşık sorunla karşı karşıya kalmıştır. Bu sorunların birçoğu ekonomik ve sosyal hayata yönelik gibi görünse de süreç içerisinde siyasal alanı da etkilemeye başlamıştır. Sosyal ve ekonomik alanın siyasallaşmasına aracılık eden bu göç hareketi, ülkede yeni bir siyasal ayrışma sürecinin yaşanmasına veya var olan ayrışma süreçlerinin aktifleşmesine aracılık etmiştir. Türkiye'deki iktidar mücadelesinin önemli argümanlarından biri haline gelen ülkedeki Suriyeliler Ak Parti iktidarının ülke genelinde özellikle de büyük şehirlerde seçmen desteğinin azalmasına neden olmuştur.

Ülkedeki Suriyeliler siyasal iktidar açısından veya siyasal alan açısından büyük risklere zemin hazırlasa dahi, ülkenin iç ve dış siyasetinde yeni imkân ve fırsatların ortaya çıkmasına da neden olmaya başlamıştır. Ülkedeki Suriyeliler ile ilgili yaklaşımlarda risklerle beraber bu fırsatlarında gözden kaçırılmaması, genel olarak göçe özelde Suriyelilere yönelik kapsamlı çalışmalar yapılmasını sağlayacaktır.

POLITICAL IMPACT OF MIGRATION: THE IMPACT OF SYRIAN İMMİGRANTS TO TURKEY'S POLİTİCAL LIFE

Abstract

Migration is the leaving of people (s) from their place of residence for various reasons and settling in another place. With the migration, new situations emerge for the migrants and those living in the new living space of the migrants. The political field or the one political is also affected by the migration event, depending on various parameters. The so-called Arab Spring, which emerged in 2011, evolved into a civil war in Syria. The civil war in Syria, has led to a large wave of immigration from Syria to Turkey in a short time. A large migration occurring in a short time paved the way for the formation of a new situation in economic, political, social and cultural fields. This migration phenomenon which was experienced has had significant

effect on Turkey's domestic and foreign policy and is also going on affecting in Turkey. In this study, the immigration from Syria (Syrian immigrants) will be dealt with short, medium and long-term effects for Turkey's domestic politics from different aspects. This study in which affects of Syrian refugees who are in Turkey due to the migration experienced, on intellectual, legal, structural and functional orientations on the country's politics will be determined will also establish a ground for reestablishment of the relation between migration and politics from a different perspective. With this study, it is aimed to reveal the impact of Syrian migrants on elections and voters, one of the essential elements of representative democracy.

Keywords: Migration, politics, election, voter, nationalism.

Kaynakça

- AFACAN, Serhan (2018), Türkiye –İran İlişkilerini Yeniden Düşünmek, İstanbul: İlke Yayınları
- AĞIR, Osman, Murat SEZİK (2015), “Suriye’den Türkiye’ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları”, Birey ve Toplum Dergisi, C.5 S.1, (s.95- 123)
- AKÇİÇEK, Arda (2015), “Türkiye’deki Suriyelilerin Toplumsal ve Ekonomik Uyumu”, Liberal Düşünce Dergisi, S.80, (s.51- 61)
- ALDIRMAZ, Yaşar (2017) “Değerler Avrupa’sından Duvarlar Avrupası’na Göç, Sığınmacılar ve Mülteci Krizi Çerçevesinde AB Hukuku ve Politikaları” Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi C.16 S.2 (s.83- 102)
- ALĞAN, Cengiz (2019), “CHP ve İYİ Parti’nin Pragmatizmi” Kriter, Y.4 S.38
- ALP, Hakan, (2018), “Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Ayrımcı ve Ötekileştirici Söylemin Yerel Medyada Yeniden Üretilmesi” KTÜ İletişim Fakültesi Dergisi, C.5 N.15 (s.22-37)

- BABAOĞLU Cenay, Mustafa KOCAOĞLU (2017), “Kentli Sığınmacılar Meselesi ve Belediyeler”, Türk İdare Dergisi, S.485, (s.497- 516)
- BBC, (2019) <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-46744287> (E.T. 22.10.2019)
- BOSTAN, Hakan (2018), “Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Uyum, Vatandaşlık ve İskân Sorunu”, Göç Araştırmaları Dergisi, C.4, S.2, (s.38-88)
- BULUZ, Necdet (2015), “Suriyeli Sığınmacılar Ak Parti’ye Oy kaybetti-riyor”, Turkish Forum 25.05.2015
- ÇARDAKLI, Süha (2018), “İYİ Parti’nin ‘Suriyeliler ülkelerine gönderilsin’ teklifine AKP, MHP ve HDP’den ret!”, Yeniçağ Gazetesi, 29.11.2019
- DEMİRHAN, Yılmaz, Seyfettin ASLAN (2015), “Türkiye’nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi”, Birey ve Toplum, C.5 S.1, (s.23- 62)
- DÜŞÜNDERE, Ayşegül T., Çağlar A. AĞLAR, Omay KADKOY (2019), “Suriyeliler Haberlerde Ne Kadar ve Nasıl Yer Alıyor? Veri Bilimi Yaklaşımı”, İstanbul: TEPAV Yayınları
- EFE, İbrahim (2015), Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar, İstanbul: SETA Yayınları
- EMİN, Müberra Nur (2019), Geleceğin İnşası Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi, Ankara: SETA Yayınları
- ERDOĞAN, M. Murat, Yudum KAVUKÇUER, Tuğçe Çetinkaya (2017), Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı, Ankara: Özgürlük araştırmaları Derneği Yayınları
- ERDOĞAN, M. Murat (2018), Suriyeliler Barometresi: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Geçici Koruma Yönetmeliği (2014) Resmi Gazete (Sayı: 29153) E.A.ttp://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20146883. pdf
- GOODARZİ, Jubin M. (2013) “Syria and Iran: Alliance Cooperation in a Changing Regional Environment”, Ortadoğu Etütleri, C.4, S. 2

- İÇDUYGU, Ahmet, Enes AYAŞLI (2019), Geri Dönüş Siyaseti: Suriyeli Mültecilerin Dönüş Göçü İhtimali ve Gelecek Senaryoları, MiReKoc Çalışma Notları, İstanbul
- KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU (2018), Türkiye’deki Suriyeliler, Özel Rapor, Ankara
- KANAT, Selim, Merve AYTAÇ (2018), “Suriyeli Mülteciler Özelinde Avrupa Birliği Ortak Göç Politikası ve Birlik ile Üye Devletler Arasında Egemenlik Tartışmaları”, Sosyal Politikalar Dergisi, Y.18 S.40/2, (s.55- 86)
- KARPAT, Kemal (2013). Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler, İstanbul: Timaş Yayınları
- KAYA Ayhan, Aysu KIRAÇ (2016), İstanbul’daki Suriyeli Mültecilere İlişkin Zarar Görebilirlik Değerlendirme Raporu, İstanbul: Hayata Destek yayınları
- KAYGISIZ, İrfan (2017), Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri, Friedrich Ebert Vakfı Yayınları
- KAZDAL, Melih (2018), “İran’ın Arap Baharı Sonrası Suriye Politikasını Anlamak” Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi, C.1 S.1, (s.1- 15)
- MACKREATH, Helen, Şevin Gülfer SAĞNIÇ (2017), Türkiye’de Sivil Toplum ve Suriyeli Mülteciler, (Çev. Seda Özdemir), İstanbul: Yurttaşlık Derneği Yayını
- OKTAV, Özden Zeynep (2019), ”Suriye Krizi, Türkiye- İran’ın Çatışan Çıkarları ve Küresel Aktörlerle İlişkileri”, tasam.org/tr/içerik... (E.T.09.11.2019)
- ÖZİPEK, Bekir Berat (2018), Suriyeli Sığınmacılar ve Türkiye Ekonomisi, İstanbul: Uluslararası Teknoloji Ekonomi ve Sosyal Araştırma Vakfı Yayınları
- PALACIOĞLU, Tezer (2018), Suriyeliler, AB ve Türkiye Özelinde Mülteciler, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları

- SARAÇOĞLU, Cenk, Daniele BELANGER (2018), “Mekân, Yer Ve Şehir: Türkiye’de Suriyeli Karşıtlığının Kentteki Görünümleri” Eğitim Bilim Toplum, C.16 S.62, (s.46- 73)
- SİNKAYA, Bayram (2012), Arap Baharı Sürecinde İran’ın Suriye Politikası, Ankara: SETA Yayınları
- TANRIKULU, Faik (2017), “Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Çocukların Eğitim Sorunu ve Çözüm Önerileri”, Liberal Düşünce Dergisi, Y:22, S:86, (s.127- 144)
- TBMM İHİK MHAK (2018), Göç ve Uyum Raporu, Ankara
- TÜMEĞ, Derya (2018), Türk Halkının Suriyeli Sığınmacı / Mülteci Algısı, Ankara: Türksam Yayınları
- UNİCEF, (2019), https://unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF%20Turkey%20Humanitarian%20Situation%20Report_Mid-Year%202019.pdf (E.T. 21.10.2019)
- YILDIRIMALP, Sinem, Emel İSLAMOĞLU, Cemal İYEM (2017), “Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma”, Bilgi S.35, (s.107- 126)